

foto John Smit

foto Michiel Wallis de Vries

Klimaatbestendig heidebeheer voor de fauna

Veenhommel. Boven: plagstrook over de hoogtegradiënt in de Malpie.

— Michiel Wallis de Vries (De Vlinderstichting), Jinze Noordijk en John Smit (EIS Kenniscentrum Insecten), Naomi Lambrixx en Ronald Zollinger (Stichting RAVON)

De afgelopen zomer benadrukte het nog eens: klimaatverandering (droogte, neerslagpieken) vergt aanpassingen in het natuurbeheer. Maatwerk moet voorkomen dat populaties van kwetsbare soorten verdwijnen. Een aansprekend voorbeeld is het bedreigde gentiaanblauwtje. In een vorig jaar afgerond project in Noord-Brabant zijn kenmerkende soorten van verschillende diergroepen benut als graadmeters voor het ontwikkelen van 'klimaatbestendig terreinbeheer'. Daarin is de hoogtevariatie in het terrein gebruikt om klimaatextremen op te vangen.

> In het natuurbeheer groeit het besef dat naast de 'ver-thema's' ook klimaatverandering een reële bedreiging is voor de duurzame instandhouding van bedreigde diersoorten. Voor Nederland worden vooral mildere, nattere winters en warmere zomers met frequentere weersextremen verwacht. De zomer van 2018 past in een reeks van zomers met weersextremen, in dit geval droogte, maar de zomers van 2012, 2014 en 2016 waren juist weer extreem nat (figuur 1, pagina 4). Zowel droogte als periodieke inundatie bedreigen de soortenrijkdom van de natte heide. Door de decennialange verdroging door ontwatering in en rond heidegebieden, is de soortenrijke natte heide in veel gebieden teruggedrongen tot een smalle gordel rond natte laagten en vennen. De verdroogde delen zijn veelal zwaar vergrast met pijpenstrootje en de bodem raakt door de aanhoudende stikstofdepositie steeds verder verzuurd. Daardoor zijn de overgebleven soortenrijke plekken extra kwetsbaar voor inundatie in natte perioden: hogerop is geen geschikt leefgebied meer. Bij extreme regenval kunnen populaties van kwetsbare soorten door inundatie hard worden

getroffen of zelfs verdwijnen. Planten kunnen een inundatie vaak nog wel overleven, maar vooral de minder mobiele fauna dieren niet. Een beheerder kan hierop inspelen door rekening te houden met hoogteverschillen. Regelmatig worden maatregelen zoals plaggen of chopperen uitgevoerd langs de hoogtelijnen, bijvoorbeeld langs de rand van een ven. In het licht van klimaatextremen is het echter belangrijk om loodrecht op de hoogtelijnen te beheren, om zodoende de hele gradiënt van nat naar droog mee te nemen. Hierdoor kunnen soorten in natte jaren overleven op de hogere delen en in de droge zomers in de laagten. Met deze benadering is in Noord-Brabant nu enige jaren ervaring opgedaan. Met hulp van lokale vrijwilligers zijn de effecten gevolgd.

Gentiaanblauwtje als gidssoort

Het gentiaanblauwtje is een van de meest bedreigde soorten van de natte heide en is het vlaggenschip van deze biotoop. Daarom is deze dagvlinder als gidssoort gekozen voor de omgang met klimaatextremen op de heide. Maar het gaat natuurlijk om meer soorten, elk met hun eigen ecologische niche. Daarom is ook aandacht be-